

KLAGANDE

1. Jaktkritikerna

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

2. [Redacted]

[Redacted]
[Redacted]

MOTPART

Länsstyrelsen Västernorrland
871 86 Härnösand

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen Västernorrlands beslut den 14 februari 2019,
dnr 218-1289-2019

SAKEN

Licensjakt efter lodjur enligt jaktförordningen (1987: 905)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avvisar [Redacted] överklagande.

Förvaltningsrätten avvisar de yrkanden som framställts av Jaktkritikerna under rubriken "Jaktkritikernas övriga yrkanden" nedan.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslutade om licensjakt efter högst åtta (8) lodjur i Västernorrlands län 2019. I beslutet anges att jakten får bedrivas under tiden den 1 mars 2019 till och med den 15 april 2019, eller till dess att jakten avlyses (bilaga 1).

PARTERNAS INSTÄLLNING

Vad [REDACTED] anför

[REDACTED] överklagar beslutet och yrkar att det ska upphävas. Han anför i huvudsak följande. Den beslutade jakten är inte förenlig med art- och habitatdirektivet. Jakt efter lodjur får endast ske mycket restriktivt och några skäl för att medge jakt har inte framkommit i beslutet.

Vad Jaktkritikerna anför

Jaktkritikerna överklagar beslutet och yrkar, även interimistiskt, att det ska upphävas. Jaktkritikerna yrkar vidare att

- all fällfångst, oavsett angivna fångstredskap, ska förbjudas vid jakt efter lodjur,
- all hundanvändning för att förfölja och jaga lodjur ska förbjudas,
- användandet av doftmedel ska förbjudas enligt 4 § artskyddsförordningen vid jakt för att locka lodjur i fällor,
- spårning med motorfordon inte ska tillåtas,
- det inte ska vara tillåtet att söka efter lodjursspår före den 1 mars,
- vapen inte ska få medföras vid sökning från motorfordon, samt
- allt trofésamlande av fridlysta arter ska förbjudas.

Jaktkritikerna anför bl.a. följande. Inom EU pågår en översyn över hur Sverige förhållit sig till art- och habitatdirektivet. Sverige underminerar landets rovdjurspopulationer. EU-kommissionen har ändrat sina riktlinjer för statligt stöd inom jordbrukssektorn vilket möjliggör full ersättning för skador orsakade av fridlysta rovdjur. Ändringarna gör det även möjligt att bevilja ersättning för uppförande av elstängsel eller inköp av boskapsvaktande hundar. Medlemsstaterna kommer också att tillåtas att återbetala full ersättning för veterinärkostnader till följd av behandling av sårade djur. Genom dessa generösare ersättningsregler finns det en annan lämplig lösning. En konfliktlösning mellan människa och rovdjur kan inte lösas med våld och dödande av rovdjur. Sveriges länsstyrelser kan redan nu uppmärksamma artskyddet och utesluta jakt efter lodjur.

Eftersom skyddsjakter bedrivits under 2018 där sex lodjur avlivats bör skyddsjakten elimineras innan beslut om licensjakt kan bli aktuellt. I beslutet står det att 15 procent av dödligheten bland lodjuren orsakas av illegal jakt. Därmed finns det inte något utrymme för licensjakt.

Upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus är inte tydligt belagt. Inventeringarna av lodjur visar på en minskande population. Därmed bör försiktighetsprincipen tillämpas i större utsträckning. Länsstyrelsens underlag vad avser rovdjurens skada på renar ifrågasätts. Inte heller har det klarlagts att ingen annan lämplig lösning skulle finnas. Exempelvis är boskapsvaktande hundar ett bra skydd för renhjordar vilket prövats med framgång i andra länder. Rennäringen kompenseras dessutom av skattemedel som uppgår till över 100 miljoner kr under exempelvis 2016. Ersättningen utgår oavsett skada på renar pga. rovdjursförekomst i området.

Jaktkritikernas övriga yrkanden

Jaktkritikerna yrkar även att

- länsstyrelsen ska beakta bedömningar från veterinärexpertis avseende skador och stress för lodjur vid användandet av fällor,
- beslutsfrågan avseende fällor ska visas åter till Naturvårdsverket där Naturvårdsverket ska avge yttrande avseende varför användning av lodjursfällor tillåts,
- veterinär och djurvälståndsexpertis ska avge yttrande om hundjakt efter lodjur,
- länsstyrelsen ska beskriva hur de tolkar 5 § djurskyddslagen och 27 § jaktlagen vad avser nya jakthundstyper och överansträngning av djur bl.a. i hög snö,
- länsstyrelsen ska förtydliga vad som avses med kulturbärande i användning av skoter, hundar och fällor m.m.

RÄTTSLIG REGLERING

Av 23 c § jaktförordningen framgår att förutsättningen för att licensjakt efter bl.a. lodjur ska kunna tillåtas, är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade former. Bestämmelsen i 23 c § jaktförordningen ska tolkas mot bakgrund av motsvarande bestämmelser i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet).

EU-domstolen har i en dom den 14 juni 2007 i mål C-342/05 (Europeiska kommissionen mot Finland) uttalat att undantagsbestämmelserna i artikel

16.1 i direktivet ska tolkas restriktivt och att den myndighet som fattat beslutet har bevisbördan för att nödvändiga förutsättningar föreligger för varje undantag. Medlemsstaterna ska säkerställa att varje åtgärd som påverkar skyddade arter endast tillåts genom beslut som är noggrant och tillräckligt motiverade och som hänvisar till de skäl, villkor och krav som anges i artikel 16.1 i direktivet.

Av den allmänt tillämpliga proportionalitetsprincipen, som också slagits fast av EU-domstolen inom artskyddsområdet (se dom i mål C-76/08, Europeiska kommissionen mot Malta), följer att det undantag från skyddssystemet som en medlemsstat har för avsikt att göra, ska stå i proportion till de behov som motiverar undantaget.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Talerätt

Länsstyrelsens beslut gäller licensjakt efter lodjur enligt jaktförordningen. Varken jaktlagen (1987: 259) eller jaktförordningen innehåller några bestämmelser om vem som kan överklaga länsstyrelsens beslut. I sådant fall gäller de allmänna reglerna i 41- 42 §§ förvaltningslagen (2017:900). Av dessa framgår att ett beslut får överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

██████████ har överklagat länsstyrelsens beslut. Någon allmän klagorätt för var och en som är missnöjd med ett beslut erkänns inte av den svenska rättsordningen. En förutsättning för att annan än den som har varit part hos beslutsmyndigheten ska ha talerätt är att klaganden kan åberopa ett intresse som det är möjligt att beakta vid sakens prövning (jfr HFD 2012 ref.

24 samt Kammarrätten i Sundsvalls beslut den 26 februari 2019 med mål nr 387-19).

Förvaltningsrätten konstaterar att det inte har framkommit att det överklagade beslutet påverkar [REDACTED] rättsställning eller berör ett intresse som erkänts av rättsordningen i den mening att hans intresse är ett sådant som kan beaktas vid sakens prövning. Inte heller i övrigt har framkommit något som visar att [REDACTED] är berörd av länsstyrelsens beslut på ett sådant sätt att han har rätt att överklaga beslutet. [REDACTED] överklagande ska därför avvisas.

Jaktkritikernas övriga yrkanden

De yrkanden som framställts av Jaktkritikerna under rubriken ”Jaktkritikernas övriga yrkanden” faller utanför vad förvaltningsrätten kan pröva i aktuellt mål. De ska därför avvisas.

Licensjakten

Förutsättningar för licensjakt efter lodjur

Enligt bilaga 4 till art- och habitatdirektivet omfattas lodjur av det strikta skyddssystem som följer av direktivet. Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har i rättsfallet HFD 2016 ref 89 funnit att det är möjligt att tillåta jakt med stöd av undantagsregeln i 16.1 e i art- och habitatdirektivet. Mot den bakgrunden finner förvaltningsrätten att det är möjligt att besluta om licensjakt även på lodjur, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Syftet med den beslutade jakten och annan lämplig lösning

Till skillnad från när det är frågan om skyddsjakt så finns det varken i 23 c § jaktförordningen eller artikel 16.1 e i art- och habitatdirektivet något särskilt syfte angivet som ska vara uppfyllt för att ett beslut om licensjakt ska kunna meddelas. För att det ska vara möjligt att göra en bedömning av om det finns någon annan lämplig lösning eller om undantaget från skydd mot jakt är proportionerligt måste det emellertid finnas ett syfte med licensjakten. Vid prövningen av undantag från det strikta skyddssystemet får det anses ligga inom en överprövande domstols kompetens att göra en prövning av om det syfte som beslutsmyndigheten har angett är acceptabelt i sig (se HFD 2016 ref. 89 och Kammarrätten i Stockholms dom den 14 november 2014 i mål nr 3273-13).

Förvaltningsrätten tar därmed ställning till om det syfte som länsstyrelsen har angett i sitt beslut till stöd för licensjakten efter högst åtta lodjur är acceptabelt i sig.

I beslutet anger länsstyrelsen att syftet med licensjakten är att uppnå länets målsättning för lodjursstammens storlek, utbredning och dynamik. Syftet är även att minska de skador som lodjuren förorsakar inom bl.a. rennäringen. Vidare är syftet att nå länets målsättning för problembildens omfattning - maximalt tio procents förluster på grund av rovdjurspredation inom de samebyar som länet berörs av. Licensjakten syftar även till att frigöra utrymme för järv som är en viktig art för rovdjursförvaltningen i Västernorrland. Licensjakten syftar vidare till att lodjuren betraktas som en resurs snarare än skadedjur av länets befolkning. Målsättningen för länets viltförvaltningsdelegation ska följas avseende årliga föryngringar.

Förvaltningsrätten anser att det syfte som anges är acceptabelt och att licensjakt får anses vara ändamålsenligt i förhållande till angivet syfte. Utifrån den beskrivning av förekomst av lodjur i länet och andra möjligheter att uppnå syftet som anges i beslutet finner förvaltningsrätten att det inte finns någon annan lämplig lösning än licensjakt.

Gynnsam bevarandestatus

En av förutsättningarna för att licensjakt ska kunna beviljas enligt jaktförordningen är, som nämnts ovan, att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arten i dess naturliga utbredningsområde. Jaktkritikerna har ifrågasatt huruvida lodjursstammen i Sverige har en gynnsam bevarandestatus.

Det nationella referensvärdet för lodjur har fastställts till 870 individer. Populationsberäkningar utifrån Naturvårdsverkets senaste inventering av lodjur vintern 2017/2018 visar att det finns cirka 1 202 lodjur i Sverige. För det norra rovdjursförvaltningsområdet som Västernorrland tillhör har Naturvårdsverket fastställt en miniminivå för lodjur på 66,5 årliga föryngringar. Vid den senaste inventeringen i det norra rovdjursförvaltningsområdet kvalitetssäkrades 95 föryngringar. För Västernorrlands län har Naturvårdsverket fattat beslut om en miniminivå på 16 lodjursföryngringar. I Västernorrlands län fanns det utifrån det senaste inventeringsresultatet (2017/2018) 21 föryngringar. Årets inventering är inte färdig men ett preliminärt resultat visar på 13 lodjursföryngringar fram till den 13 februari 2019. Av det överklagade beslutet framgår att inventeringen fortsätter varvid fler föryngringar av lodjur sannolikt kommer att dokumenteras. Det framgår även att en stor del av länets areal inte har inventerats. Enligt länsstyrelsen tyder det resultat som hittills framkommit inte på någon större förändring av länets lodjursstam.

Förvaltningsrätten finner inte skäl att ifrågasätta angivna inventeringsuppgifter, vilka måste vara utgångspunkten i bedömningen av om den beslutade licensjakten på lodjur försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Förvaltningsrätten konstaterar att lodjurspopulationen såväl nationellt som regionalt överstiger de av Naturvårdsverkets beslutade referens- och miniminivåerna.

Länsstyrelsen har också i sitt beslut redogjort för hur man kommit fram till den beslutade kvoten. I den beskrivningen har man fört ett resonemang där man visar att man tagit hänsyn till olika faktorer som påverkar lodjursstammens storlek och vilken effekt det beslutade jaktuttaget kan förväntas få i förhållande till möjligheten att fortsatt upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för arten. Av det överklagade beslutet framgår även att det finns ett visst utrymme för skyddsjakt om behov skulle uppstå.

Förvaltningsrätten bedömer därför att den beslutade licensjakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos lodjurets bestånd i dess naturliga utbredningsområde, varken regionalt eller nationellt. Det har inte framkommit något som visar att lodjursstammen är genetiskt sårbar eller att nu beslutad licensjakt på annat sätt riskerar lodjursstammens sammansättning. Förvaltningsrätten finner därför att jakten är lämplig med hänsyn till lodjursstammens storlek och sammansättning.

Selektiv jakt under strängt kontrollerade förhållanden

Det överklagade beslutet innehåller tidsmässiga och geografiska avgränsningar. I beslutet finns krav på att jaktledaren kontinuerligt håller sig uppdaterad om den återstående tilldelningen.

Beslutet innefattar också en rad villkor för lodjursjakten som i huvudsak motsvarar de villkor som slås fast i Naturvårdsverkets författningssamling 2014:25 om föreskrifter och allmänna råd för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter lo.

Vidare anger jaktförordningen att länsstyrelsen får besluta om användning av motordrivet fordon samt hur man ska förfara med ett dödat djur. Förvaltningsrätten anser att det saknas skäl att ifrågasätta länsstyrelsens bedömning i dessa delar.

Förvaltningsrätten bedömer mot denna bakgrund att länsstyrelsens beslut om licensjakt efter lodjur uppfyller kraven om såväl selektivitet som jakt under strängt kontrollerade förhållanden. Förvaltningsrätten finner inte skäl att ändra villkoren i det överklagade beslutet.

Slutsats

Förvaltningsrätten finner sammanfattningsvis att länsstyrelsen har grund för sitt beslut om licensjakt efter högst åtta lodjur eftersom samtliga kriterier för licensjakt bedöms vara uppfyllda. Den beslutade licensjakten bedöms vara proportionerlig i förhållande till lododjursstammens storlek och sammansättning samt med hänsyn till de syften som angetts för jakten. Överklagandet ska därför avslås.

Då förvaltningsrätten avgör målet slutligt föranleder yrkandet om inhibition ingen vidare åtgärd.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Överklagandet ska ges in till Förvaltningsrätten i Luleå men vara ställt till Kammarrätten i Sundsvall. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (FR 03).

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] 10
rådman

I avgörandet har även nämndemännen [REDACTED],
[REDACTED] och [REDACTED] deltagit.

Målet har föredragits av [REDACTED].

FÖRVALTNINGSRÄTTEN I LULEÅ	
2019-02-25	
Målnr:	464-19
Aktbil:	3 Enhet. 1

Enligt sändlista

Beslut om licensjakt efter lodjur i Västernorrlands län 2019

Beslut

Länsstyrelsen Västernorrland beslutar om licensjakt efter högst 8 lodjur.

Beslutet fattas med stöd av 5 b, 9 b, 18, 23 c, 23 d och 24 d §§ jaktförordningen (1987:905) och Naturvårdsverkets beslut om överlämnande av rätt att besluta om licensjakt efter lodjur till länsstyrelserna (dnr. NV-04673-18) av den 15 juni 2018. I beslutet beaktas skyddsreglerna i artikel 12 i rådets direktiv (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, undantagsreglerna beträffande jakt och förvaring av jaktbyte i artikel 16 samma direktiv och Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2014:25 resp 2010:15) för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter lodjur.

Länsstyrelsen beslutar vidare att nedan angivna villkor ska gälla för beslutet. Jakt som inte följer dessa villkor sker utan stöd av beslutet och i strid med fredningsbestämmelserna i 3 § jaktlagen (1987:259). Straffbestämmelserna för jaktbrott finns i 43 och 44 §§ samma lag.

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 59 § jaktförordningen att detta beslut ska gälla utan hinder av att beslutet överklagas. Hur beslutet kan överklagas framgår av bilaga 1.

Villkor

1. När får jakten bedrivas?

Jakten får bedrivas under perioden 1 mars – 15 april 2019 eller den tidigare tidpunkt då jakten i området avlyses. Länsstyrelsen får påminna om att lodjur endast får jagas under tiden från och med en timme före solens uppgång till och med en timme efter solens nedgång, enligt 9 § jaktförordningen. Under timmen efter solens nedgång får jakten endast bedrivas som vaktjakt eller smygjakt.

2. Var får lodjur jagas och hur många djur får fällas i Västernorrlands län?

Jakt efter åtta (8) lodjur får ske enligt följande geografiska fördelning:

Område 1) Två (2) lodjur; Ånge kommun.

Område 2) Två (2) lodjur; Församlingarna Holm, Indal, Liden i Sundsvalls kommun.

Område 3) Fyra (4) lodjur; Sollefteå kommun.

3. Vilka djur får fällas?

Lodjur får fällas oavsett djurens kön och ålder. Ungar bör dock av jaktetiska skäl i möjligaste mån fällas före föräldradjur.

4. Jaktmedel m.m.

Högst två hundar som ställer eller förföljer ett och samma lodjur får användas samtidigt. Hundar får inte bytas under jakten på samma lodjur och under en och samma dag. Notera särskilt 18§ Jaktförordningen där det bland annat framgår att jakt eller jaktträning med hund ska bedrivas på ett sådant sätt att viltet med hänsyn till hundens egenskaper eller snö-, is- och temperaturförhållandena inte utsätts för onödiga påfrestningar.

Fångstredskap

Naturvårdsverket har överlämnat till länsstyrelsen rätten att besluta om användning av fångstredskap vid licensjakt efter lodjur. Länsstyrelsen beslutar att typgodkända lodjursfällor för levandefångst får användas under licensjakten.

Fällor ska anmälas till länsstyrelsen innan fällan gillras av den som avser att bedriva licensjakt med hjälp av fälla. Anmälan ska göras skriftligt med vanlig post (Länsstyrelsen Västernorrland, 871 86, Härnösand) eller e-post (vasternorrland@lansstyrelsen.se). En sådan anmälan ska ske innan licensjaktens början. Anmälan ska innehålla namn, adress och telefonnummer till den som avser att bedriva licensjakt med hjälp av fälla, vilken fälltyp det rör sig om, i vilken kommun fällan ska placeras samt en exakt platsangivelse i form av koordinater, med uppgift om använt koordinatsystem. Företrädesvis används något av koordinatsystemen RT90 eller Sweref 99. Fällor som används ska, vare sig de är gillrade eller inte, märkas med användarens namn, adress och telefonnummer. Denna märkning ska vara väderbeständig. Fällorna ska vittjas minst två gånger per dygn (morgon och kväll). Länsstyrelsen rekommenderar även att fällan förses med en larmanordning som meddelar när fångst har skett så att vittjning kan ske snabbare. Tillsyn kan komma att genomföras av länsstyrelsens fältpersonal.

Motordrivet fordon

Motordrivet fordon får användas för att på befintligt vägnät och på befintliga skoterleder söka efter lodjursspår. Det utgör ett undantag enligt 24 d § andra stycket jaktförordningen från förbudet i 31 § jaktlagen (1987:259) att bedriva jakt från motordrivet fortskaffningsmedel. Motordrivet fordon har samma betydelse som i lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner. Det innebär att sökande längs med väg eller skoterled får ske för så kallad ringning av djuren för att fastställa djurets ungefärliga vistelseplats. Undantaget ger inte rätt att från motordrivet fordon skjuta, spåra, förfölja eller genskjuta djuret. Undantaget ger inte heller rätt att använda motordrivet fordon för att förhindra att lodjuret kan undkomma eller för att avleda dess uppmärksamhet från den som jagar. Undantaget ger inte heller rätt att med motordrivet fordon söka efter lodjursspår före den 1 mars. Länsstyrelsen får påminna om att skjutvapen inte får medföras vid färd med motordrivet fordon i terräng (22 § jaktförordningen).

5. Vilka får utföra jakten?

Person som har jakträtt i områden som omfattas av detta beslut har rätt att delta i jakt efter lodjur på det jaktområde där han/hon har jakträtt, under förutsättning att jakträtten omfattar jakt efter lodjur. Jakt får inte bedrivas utan att en ansvarig jaktledare utsetts på förhand vid varje jakttillfälle. Vid ensamjakt är den ensamme jägaren jaktledare.

Den som avser bedriva licensjakt efter lodjur ska registrera detta i jägarregistret (49§ jaktförordningen). Det tidigare undantaget att endast ansvarig jaktledare behöver vara registrerad gäller inte längre.

Registrering kan ske genom:

- Naturvårdsverkets talsvar 0771-18 34 11 (följ instruktion)
- Naturvårdsverkets kundtjänst: 010-698 17 00 (ange personnummer)
- E-post till jagarregistret@naturvardsverket.se (ange personnummer)
- Inloggning med Bank-ID på <https://jagarregistret.naturvardsverket.se/>

6. Lodjursjägarens ansvar

Var och en som jagar lodjur ska hålla sig informerad om hur många djur som återstår av tilldelningen i det område där lodjursjakt bedrivs, se p 14 sid 6. Den som fäller ett lodjur sedan jakten avlysts kan komma att dömas till ansvar för jaktbrott eller grovt jaktbrott enligt 43 eller 44 §§ jaktlagen om man av oaktsamhet inte hållit sig informerad.

7. Jaktledarens ansvar

I 7 § Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2010:15) för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter lo specificeras jaktledarens ansvarsområden.

Jaktledaren svarar för att kommunikationsvägarna under jakten säkerställer att villkoren för jakten efterlevs.

Jaktledaren ska inför varje jakttillfälle under pågående jakt hålla sig informerad om hur många djur som återstår av tilldelningen i det område där licensjakt bedrivs.

Jaktledaren ska inför varje jakttillfälle försäkra sig om att en hund som är särskilt tränad i att spåra skadat vilt ska kunna finnas på skottplatsen inom högst två timmar från påskjutningen (17 § andra stycket jaktförordningen).

Jaktledaren ska före jaktens början informera samtliga jaktdeltagare om villkoren för jakten, kommunikationsbestämmelser, otillåtna skjutriktningar, gränsförhållanden samt om övriga regler som kan behövas för jaktens genomförande. Jaktledaren ska vidare informera om skyldigheten att inneha vapenlicens och att ha löst statligt jaktkort.

Jaktledaren ska informera varje jaktdeltagare om att han/hon bör vara ansvarsförsäkrad, bör bära röda band eller motsvarande kännetecken under jakten samt att han/hon årligen före jakten bör ha förvärvat sig om att vapnet är inskjutet och att han/hon har tillräcklig skjutskicklighet för att bedriva jakt efter lo.

Jaktledaren ska informera skytten om ansvaret att rapportera fälld lo till länsstyrelsen, att rapportering av fälld lo ska ske snarast och senast inom en timme från den tidpunkt då djuret fällts och att rapportering av påskjuten lo ska ske snarast.

8. Anmälan av fälld eller påskjuten lo

Fälld lo ska anmälas av skytten till länsstyrelsen *snarast och senast inom en timme* från den tidpunkt då djuret fällts. Anmälan av påskjuten lo ska göras av skytten till länsstyrelsen *snarast*. Påskjutning definieras i detta beslut enligt följande: *skott har avlossats med avsikt att fälla lodjur och lodjuret har gått vidare efter skottet*.

Anmälan ska ske till telefon **070-352 00 37**. Vid anmälan ska följande anges:

1. Namn, adress och telefonnummer till skytten;
2. Namn, adress och telefonnummer till ansvarig jaktledare;
3. När lodjuret fällts eller påskjutits (datum och klockslag);
4. Var lodjuret fällts (jaktområde enligt detta beslut samt koordinater, RT90 eller Sweref99, eller plats som går att återfinna på karta 1:100 000);
5. Djurets kön och ålder, om det är möjligt att fastställa;
6. Vilket jaktsätt som användes.

I samband med anmälan om fällt djur informerar länsstyrelsen om hur det ska förfaras med det fällda djuret. Länsstyrelsens besiktningsman kontaktar skytten angående tidpunkt och plats för besiktningen.

9. Platsundersökning och eftersök av påskjuten lo

Den som påskjutit lo ansvarar tillsammans med jaktledaren för att platsundersökning genomförs tills dess det är fastställt om djuret är skadat eller inte.

Den som påskjutit lo ansvarar tillsammans med jaktledaren för att eftersök genomförs om platsundersökningen eller andra omständigheter visar att det påskjutna djuret är skadat. Eftersök ska genomföras tills dess:

1. djuret påträffats dött,
2. djuret påträffats skadat och avlivats, eller
3. det står klart att djuret inte kan anträffas.

Jaktledaren ska till länsstyrelsens besiktningsman redovisa hur platsundersökning eller eftersök genomförts. Jaktledaren ska uppvisa skottplatsen för länsstyrelsens besiktningsman och tillsammans med besiktningsmannen och den som påskjutit djuret genomföra en fältkontroll och följa upp vad som skett efter skott. Jaktledaren ska säkerställa att spår på skott- och fallplats inte förstörs och tillsammans med besiktningsmannen dokumentera platsundersökning och eftersök på blankett "Påskjuten lo – platsundersökning och eftersök" (Se länk i bilaga 5).

10. Avräkning

Länsstyrelsen beslutar om ett påskjutet lodjur ska avräknas från kvoten eller ej. Påskjuten lo avräknas såvida det inte har påvisats genom länsstyrelsens fältkontroll att djuret är oskadat.

Djur som påskjutits i ett jaktområde och faller i ett annat jaktområde avräknas i det jaktområde där djuret faller om tilldelning återstår i detta jaktområde. Om jakten är avslutad eller inte varit tillåten i det område där djuret faller avräknas djuret i det område där djuret påskjutits.

Fälls djur med stöd av andra beslut eller dödas på annat sätt under den tid då licensjakt är tillåten efter lo, så avräknas dessa djur inte licenstilldelningen.

11. Besiktning av fälld lo

Länsstyrelsens besiktningsmän besiktar samtliga fällda djur. Besiktningsmannen fyller tillsammans med skytten i blankett "*Registrering av fälld/död lo*" och blankett "*Besiktning, provtagning och märkning av fälld/död lo*". Se länkar på bilaga 5.

Skytten ska inom ett dygn från det att djuret fällts uppvisa hela det fällda djuret för länsstyrelsens besiktningsman.

Besiktningsmannen tar vid besiktning ett hudprov (ca 1x3 cm) och märker loskinnet med ett mikrochip (mikrochipet sitter i brickan) vid sidan av flåsnittet vid buk eller bröst. Märkningen fungerar som ett bevis på att djuret fällts lagligt, varvid blanketten "*Besiktning, provtagning och märkning av fälld lo*" ifylls.

Flådd kropp inklusive huvudet sänds till Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) genom besiktningsmannens försorg. Flådd kropp ska om möjligt inte frysas och inre organ får inte tas ur. Del av skinn som är eller kan misstänkas vara angripet av skabb ska också insändas. Delarna skickas i två försändelser där hudprovet skickas separat och övriga delar skickas tillsammans. I varje försändelse bifogas en kopia av blanketten "*Registrering av fälld lo*".

Om besiktningsmannen så begär ska skottplats/fallplats omgående uppvisas. Om skytten på besiktningsmannens begäran inte uppvisar skottplats/fallplats eller om denna inte kan återfinnas eller om skytten vägrar att visa djurkroppen eller lämna ifrån sig alla proverna, tillfaller hela lodjuret eller värdet av detsamma staten. Lodjur alternativt delar av lodjur som inte märks enligt bestämmelserna ovan tillfaller staten.

12. Jakträttshavarens rätt till delar av lodjuret

Under förutsättning att ovan nämnda uppgifter har rapporterats, att samtliga prover har insamlats samt att jakten i övrigt har skett i överensstämmelse med jaktlagstiftning och med villkoren i detta beslut, tillfaller skinnet av det fällda lodjuret jakträttshavaren. Jakträttshavaren får överlåta en fälld lo till annan person.

SVA genomför åldersbestämning av djuret, genom analys av en hörntand, varefter jakträttshavaren, alternativt den som jakträttshavaren har överlåtit kraniet till, kan få kraniet tillbaka mot en avgift. Önskar skytten att få tillbaka kraniet ska det anges särskilt på blanketten "*Besiktning, provtagning och märkning av fälld lo*" (se länk i bilaga 5). Kraniet märks med mikrochip av SVA.

13. Försäljning av kött, skinn m.m.

Kommersiella aktiviteter som annonsering, köp, byte, försäljning av lodjursskinn eller andra delar av lo samt kommersiell förevisning av lo är förbjudna enligt artikel 8.1 i rådets förordning (EG) 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem. För lodjur skjutna i enlighet med detta beslut ska Jordbruksverkets¹ CITES-intyg² om undantag från förbudet användas. Lodjurs ägare kan då sälja skinnet av lodjuret. För försäljning av lodjurskraniet krävs nytt CITES-intyg. Om den nye ägaren vill sälja delarna vidare, krävs nytt CITES-intyg från

¹ CITES-intyget är förenat med en avgift om 350 kronor som Jordbruksverket, 551 82 Jönköping, telefon 036-15 50 00, fax 036-19 05 46 debiterar.

² Jordbruksverkets ansökningsblankett SJV E9.21.

Jordbruksverket. CITES-intyget gäller för handel inom EU. För export av lo eller produkter av lo till länder utanför EU krävs ett särskilt exporttillstånd³ från Jordbruksverket. Ytterligare information finns på Jordbruksverkets hemsida (www.jordbruksverket.se).

14. Hantering av personuppgifter

När fällor för lodjursjakt anmäls, när fällda eller påskjutna lodjur rapporteras in och när fällda djur besiktigas samlar Länsstyrelsen in personuppgifter. Information om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

15. Aktuell information om återstående tilldelning

Länsstyrelsen tillhandahåller en telefonsvarare med aktuell information om hur många djur som fällts och vad som återstår av tilldelningen. Denna telefonsvarare nås via telefonnummer **0611-34 91 53**. Informationen uppdateras minst en gång per dygn.

16. Avlysning

Länsstyrelsen avlyser jakten då totala antalet djur fällts eller påskjutits och avräknats eller om jakttiden löpt ut. Länsstyrelsen meddelar avlysningen via telefonsvararen.

Annan tillämplig lagstiftning

Länsstyrelsen påminner om bestämmelserna i 27 § jaktlagen avseende grundreglerna för jaktens bedrivande och om vad som sägs i 31 § samma lag om användning av motor-drivna forskaffningsmedel. Länsstyrelsen hänvisar också till de inskränkningar som görs i 9 § jaktförordningen gällande jakttiden och till vad som sägs i bilaga 5 samma förordning om förbudna medel och metoder för fångst och dödande. I 11 § Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt finns regler avseende godkända kulgevär.

³ Jordbruksverkets ansökningsblankett SJV E9.22.

Bakgrund

Lodjursstammens storlek, utveckling och utbredning i länet

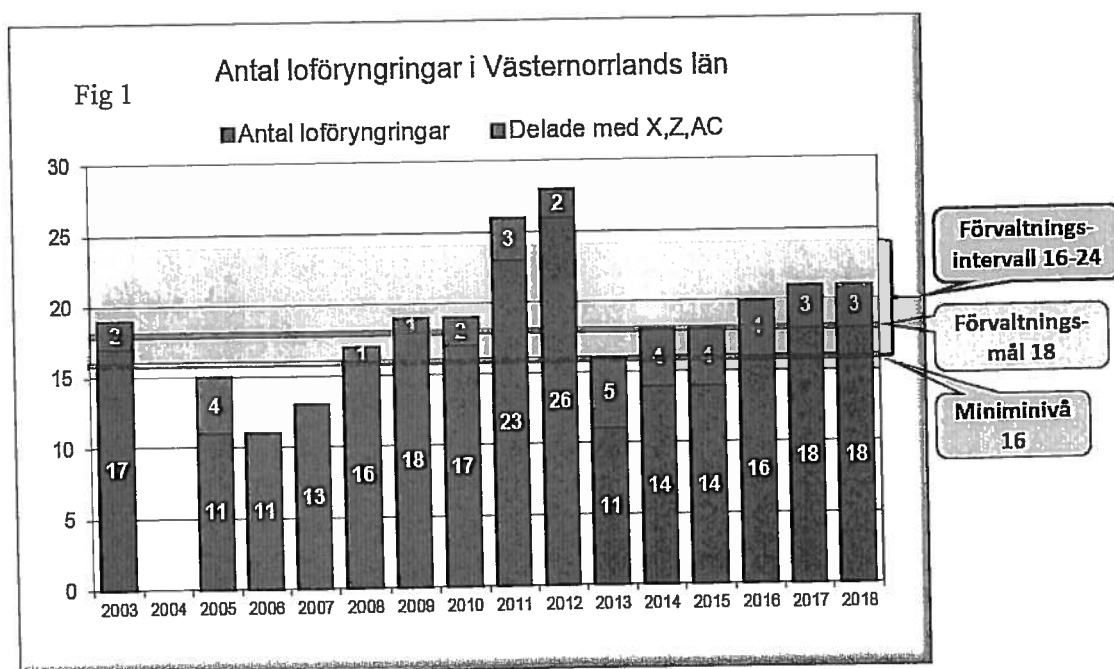
Antalet konstaterade föryngringar (honor med ungar) har varierat sedan inventeringarna började i länsstyrelsens regi 2001. Föryngringar, eller familjegrupper, kan omräknas till antal djur med hjälp av omräkningsfaktorn 6,14. Lodjursstammen i Västernorrland bestod av 21 föryngringar vid fjolårets inventering (2018). Tre föryngringar delades med angränsande län varvid slutresultatet för länet blir 19,5. Med omräkningsfaktorn 6,14 uppgick därmed stammen till cirka 120 djur. Det betyder att lostammen låg inom förvaltningsintervallet 16 – 24 föryngringar och i nära anslutning till förvaltningsmålet som för närvarande är 18 loföryngringar.

Innevarande vinter har 13 loföryngringar kunnat fastställas preliminärt fram till den 13 februari. Inventeringen fortsätter dock fram till den sista februari varför fler loföryngringar sannolikt kommer att dokumenteras. En stor del av länets areal har ännu inte inventerats. Det resultat som hittills framkommit av genomförda insatser tyder inte på någon större förändring av länets lodjursstam annat än hur djuren är fördelade över länet.

Målsättningar för lodjursstammen i länet

Förvaltningsmålet för länet är för närvarande 18 loföryngringar (honor med ungar). Förvaltningsintervallet, inom vilket stammen tillåts variera, är 16 och 24 föryngringar. En miniminivå på 16 årliga föryngringar är för närvarande beslutat för länet av Naturvårdsverket. Viltförvaltningsdelegationen har i december 2018 lämnat förslag till Naturvårdsverket på tolv (12) föryngringar som miniminivå vilket ännu inte fastställts. Lodjursstammen ska således ligga över miniminivån och inom förvaltningsintervallet 16-24 föryngringar.

Av nedanstående diagram (fig 1) framgår de nu gällande måltalen samt stammens utveckling perioden 2003 fram till 2018.

Problemområden och skador orsakade av lodjur

I renskötselområdet är renen ett viktigt byte och lodjuret kan därmed orsaka rennäringen stora skador. Eftersom det nuvarande ersättningssystemet utgår från rovdjursförekomst i samebyarna och inte förutsätter att döda renar hittas så finns det ingen jämförbar dokumentation av de skador som rovdjuren orsakar inom rennäringen. Ersättningen för rovdjursdödade renar regleras genom viltskadeförordningen SFS 2001:724, Sametingets författningssamling STFS 2013:2 och genom regeringens regleringsbrev till Sametinget. Lodjuret är den rovdjursart som orsakar rennäringen de största sammanlagda skadorna. Belysande för detta är att huvuddelen av Sametingets ersättning för rovdjursförekomst under senare år har varit ersättning för lodjursförekomst. En stor del av de loföryngringar som dokumenterats under inventeringen finns i eller i anslutning till de delar av länet där renskötseln är omfattande.

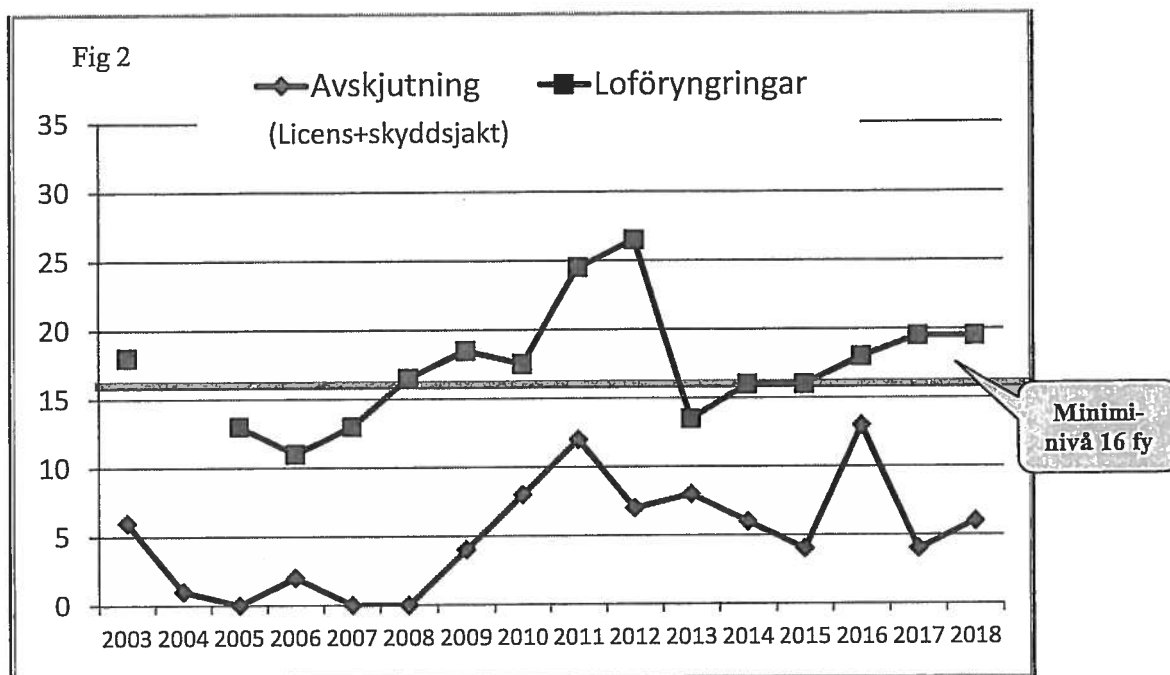
Tidigare lodjursjakt i länet

Under tidigare år var det Naturvårdsverket som beslutade om jakt efter lodjur under licensjaktliknande former i Västernorrlands län, efter yttrande från länsstyrelsen. Från 2010 och med förnyat beslut nu senast 2018-06-15 har Naturvårdsverket delegerat rätten att fatta beslut om licensjakt till länsstyrelsen. Av tabell 1 framgår beslutad tilldelning samt antal fällda djur vid licensjakt från 2009-2018. Notera att beslutet 2016 överklagades och stoppades varför endast ett lodjur fälldes på licensjakt det året. Resten av de fällda lodjuren fälldes under skyddsjakt.

Tabell 1: Licensjakt och/eller skyddsjakt på lodjur åren 2009-2018

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tilldelning	5	8	12	18	7	7	10	19	13	10
Avskjutning	4	8	12	7	8	6	4	13	8	6

Fig 2) Sedan 2009 har 4-13 lodjur fällt vid licensjakt och/eller skyddsjakt. Lodjursstammen har vid länsstyrelsens inventeringar, som sällan varit helt länstäckande, endast understigit 16 föryrngringar (nuvarande miniminivå) vid ett tillfälle under samma period.

Dödlighet

Jakten kan ha betydelse för lodjursstammens numerär i Västernorrland om den är tillräckligt omfattande. Flera lodjur dödas i trafiken varje år och döda lodjur återfinns ibland, som ofta är skabbangripna. Ungarnas överlevnad kan variera, sannolikt av tillgången på föda. Länsstyrelserna inventerar familjegrupper, honor med ungar, som lever när inventeringarna genomförs under perioden oktober – februari. År med låg överlevnadsgrad hos ungarna ger t ex ett resultat med färre familjegrupper medan antalet vuxna djur förändras marginellt. Lodjursföryrngringar utgör endast ett segment av den totala lodjurspopulationen och antalet föryrngringar kan variera relativt mycket från år till år utan att antalet vuxna lodjursindivider behöver förändras i samma utsträckning.

Skäl

Länsstyrelsens motiv för beslutet

Bedömningsgrunder

Länsstyrelsen har som regional myndighet en lång rad kompetensområden, vilket innebär att länsstyrelsen förfogar över omfattande dataunderlag och kunskap om lokala förhållanden och förutsättningar som ingen annan instans har på samma samlade sätt. Länsstyrelsen är därigenom väl lämpad att göra bedömningar och avvägningar, bland annat när det gäller olika åtgärder avseende förvaltning av rovdjur. Det är viktigt att känna till att det i ett beslut om licensjakt inte är möjligt att i alla avseenden förmedla all

den kunskap som ligger bakom de bedömningar som görs. I dessa kan det ingå dataunderlag eller lokal kunskap som inte framkommer i texten.

Nedan följer länsstyrelsens redogörelse för licensjaktens syften, bedömningen av allvarlig skada, att ingen annan lämplig lösning finns och vilken omfattning och utformning jakten ska ha för att vara lämplig och ändamålsenlig. Bedömningarna är gjorda med bred förankring i länet och av länsstyrelsens samlade expertis.

Skäl för licensjakt

Enligt svensk jaktlagstiftning ska eventuella problem och skador som förorsakas av jaktbart vilt i första hand regleras genom jakt. I propositionen *En ny rovdjursförvaltning* (prop. 2008/09:210) skriver regeringen att jakt kan hålla rovdjursstammar på en nivå som inte leder till oacceptabla förhållanden mellan människa och rovdjur. En välreglerad jakt kan vara ett sätt att minska rovdjurens påverkan på bytesdjur, att bibehålla deras skygghet för människor, att stärka lokalbefolkningens delaktighet i rovdjursförvaltningen och att öka acceptansen för rovdjur.

Regeringen skriver vidare att den normala jakt- och beskattningsformen för lodjursstammen bör vara en noga reglerad licensjakt i de län som har stabila lodjursstammar. Lodjursförvaltningen ska bedrivas på ett adaptivt sätt med bland annat en årlig utvärdering. Detta innebär att lostammen bör förvaltas genom licensjakt och inte med skyddsjakt även i län med renskötsel.

I propositionen *En hållbar rovdjurspolitik* (prop. 2012/13:191) bedömer regeringen att samtliga rovdjursarter i Sverige har uppnått gynnsam bevarandestatus och menar att Naturvårdsverkets möjlighet till delegering av rätten att besluta om licensjakt till länsstyrelserna bör utökas. Regeringen menar att det är viktigt att det i län där miniminivån för en rovdjursart överskrids ges utrymme för en adaptiv, ekosystembaserad förvaltning av denna art så att hänsyn kan tas till bland annat vikande populationer av bytesdjur och socioekonomiska faktorer.

I den nationella förvaltningsplanen för lodjur bedömer Naturvårdsverket att licensjakt är en effektiv, kontrollerbar och hållbar del av en aktiv lodjursförvaltning om den sker i begränsad omfattning. Licensjakt kan tillsammans med andra åtgärder såsom bidrag och ersättningar för skador samt samråd och information, bidra till att minska konflikter mellan människa och lodjur. När inventeringar visar att stammen ligger över det nationella referensvärdet kan licensjakt utgöra en av flera åtgärder i förvaltningen för att minska risken för socioekonomiska konsekvenser och öka värdet av lodjursförekomsten genom att erbjuda en väl avvägd jakt.

Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) har på EU-kommissionens uppdrag tagit fram riktlinjer för förvaltning av rovdjur på populationsnivå⁴. Riktlinjerna antogs av kommissionen 2008 och de kan enligt kommissionens bedömning ligga till grund för inriktningen av rovdjursförvaltningen inom EU. I riktlinjerna anges bland annat följande:

From a conservation point of view there is no principle reason why large carnivore populations cannot tolerate some levels of lethal control or be managed under the same type of harvest system as wild ungulates or game birds, provided that the harvest is well

managed. Proper management in this case requires effective monitoring of the population size, the setting of appropriate quotas and hunting seasons, and careful enforcement of these regulations.

Högsta förvaltningsdomstolen⁵ har funnit att det är möjligt att tillåta jakt med stöd av undantagsreglerna i artikel 16.1 e i Art- och habitatdirektivet. Baserat på detta har Förvaltningsrätten i Luleå⁶ funnit att det är möjligt att besluta om licensjakt även på lodjur om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. I ovan nämnda beslut har Högsta förvaltningsdomstolen anført att det vid bl.a. jaktbeslut måste tas hänsyn, förutom till artskyddet, även till andra intressen. Enligt artikel 2.3 i art- och habitatdirektivet är sådana intressen ekonomiska, sociala och kulturella behov samt regionala och sociala särdrag.

Juridiska förutsättningar för licensjakt efter lodjur

Art- och habitatdirektivet förbjuder avsiktligt dödande av bland annat lodjur. De möjligheter till undantag från förbudet som direktivet medger genomförs med motsvarande bestämmelser i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905). I 23 c § jaktförordningen regleras förutsättningarna för licensjakt efter stora rovdjur: om det inte finns någon annan lämplig lösning och om det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde får beslut om jakt meddelas. Jakten måste också vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning och ske selektivt och under strängt kontrollerade former.

Bestämmelsen motsvarar Art- och habitatdirektivets artikel 16.1.e. Artikel 16.1.e stadgar att om det inte finns någon annan lämplig lösning och om det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde, får beslut om undantag från fredning meddelas. Ytterligare förutsättningar är att undantaget tillåts under strängt kontrollerade förhållanden, selektivt och i begränsad omfattning. Undantaget får enbart röra vissa exemplar av arten i en begränsad mängd, som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna.

Riksdagen beslutade den 10 december 2013 om *En hållbar rovdjurspolitik* (prop.2012/13:191). Där uttalas bland annat att delegering av beslut om licensjakt bör ske till samtliga länsstyrelser som ingår i förvaltningsområdet utan begränsning när ett rovdjursförvaltningsområde har uppnått miniminivå för en art. Om miniminivå uppnås på rovdjursförvaltningsområdesnivå bör det ge en ökad möjlighet till adaptivitet i förvaltningen av stora rovdjur för de län som ingår i området. Det bör räcka med att miniminivå uppnås på förvaltningsområdesnivå för att alla länsstyrelser inom området ska få ta ansvar för licensjakt utan att Naturvårdsverket anger det högsta antal djur som får fallas. Delegation bör därför även kunna ske till de län inom förvaltningsområdet som inte har nått sin miniminivå.

Enligt 23 d § jaktförordningen får Naturvårdsverket besluta om licensjakt efter lodjur. Enligt 24 a § i samma förordning får Naturvårdsverket överlämna rätten att besluta om licensjakt efter lodjur till länsstyrelser. Förutsättning för en sådan delegering är att antalet för yngningar i rovdjursförvaltningsområdet överstiger den fastställda miniminivå för området.

Enligt Kammarrätten i Stockholm⁷ är det nödvändigt att det i beslut om undantag från bestämmelserna i artikel 16.1 i Art- och habitatdirektivet anges ett syfte när insamling av djur ska ske, i det här fallet genom licensjakt. Syftet ska vara acceptabelt och undantaget ska vara ändamålsenligt och proportionerligt.

Licensjaktens syften

Förvaltning av rovdjur är en mångfacetterad verksamhet. I renkötselområdet upptas en stor del av verksamheten av arbetet med rennäringens problem med rovdjur. Det finns en rad olika åtgärder som kan tillämpas för att minska rovdjursproblem inom rennäringen. Beroende på problembild samt de tidsmässiga och rumsliga förutsättningarna är olika åtgärder lämpliga för detta i olika sammanhang. På en småskalig nivå är skyddsjakt och ibland även andra åtgärder än jakt möjliga att tillämpa. På en storskalig nivå är det licensjakten som är den lämpligaste åtgärden.

Övergripande syften med licensjakt efter lodjur är följande:

- att bidra till att nå riksdagens målsättning om maximalt 10 procents förluster inom rennäringen på grund av rovdjurspredation.
- att bidra till gynnsamma psykosociala förutsättningar för renskötare och andra tamdjursägare.
- att minska de negativa och öka de positiva socioekonomiska effekterna av rovdjursförekomst.
- att rovdjuren och rovdjursförvaltningen ska upplevas som legitim av befolkningen i länet och i landet.

Mer specifika syften med licensjakten är följande:

- att följa de beslut om målsättningar för lodjursstammen som Viltförvaltningsdelegationen i Västernorrland har fattat - att det årligen ska finnas cirka 18 föryngringar av lodjur i länet men att stammen får variera mellan 16 och 24 föryngringar per år.
- att nå länets målsättningar för lodjursstammens storlek, utbredning och dynamik.
- att nå länets målsättningar för problembildens omfattning, - maximalt 10 procents förluster på grund av rovdjurspredation inom de samebyar länet berörs av.
- att frigöra utrymme för förekomst av järv, som är en viktig art för rovdjursförvaltningen i Västernorrland.
- att bidra till att lodjuren betraktas som resurs snarare än skadedjur av länets befolkning.

Licensjakt, det vill säga en populationsreglerande jakt i syfte att anpassa stammens täthet, storlek och tillväxt, är en viktig och grundläggande komponent i förvaltningen av de stora rovdjuren. Den bärande tanken med rovdjursförvaltningen i renkötselområdet är att skadorna för renskötseln ska begränsas så att de hamnar under den av riksdagen antagna toleransnivån. Detta ska ske på ett sätt som har så små konsekvenser för rovdjursstammarna som möjligt. Ett led i denna strävan är länsstyrelsens fastställande av förvaltningsmål och förvaltningsintervall för lodjursstammen. Förvaltningsmålet har formulerats på så sätt att det definierar det lägsta antalet lodjur som är möjligt i länet utan att miniminivån för arten riskerar att underskridas, givet den observerade naturliga variationen i stammens storlek. Licensjakt kan användas för att reglera lodjurens antal, utbredning, täthet och tillväxt som ett långsiktigt förebyggande verktyg för att nå de uppsatta förvaltningsmålen.

Ett syfte med licensjakten efter lodjur i Västernorrlands län är att minska de skador som lodjuren förorsakar inom rennäringen och i förekommande fall för andra tamdjursnäringar. Att rovdjuren förorsakar allvarlig skada inom rennäringen har visats i olika sammanhang⁸. Inom ramen av ett regeringsuppdrag har Sametinget och Naturvårdsverket sammanställt förlustsiffror och bedömt olika rovdjursarters påverkan på rennäringen⁹. Kunskapen om rovdjursskador inom rennäringen har legat till grund för regeringens förslag om en toleransnivå på 10 procent som även beslutats av riksdagen.

Licensjakten är ändamålsenlig

Enligt Kammarrätten i Stockholm¹⁰ är det nödvändigt att det finns ett syfte angivet i ett beslut om undantag. Undantaget behöver också vara ändamålsenligt och proportionerligt. Ett övergripande syfte med jakten är att minska lodjurens socioekonomiska och psykosociala påverkan på rennäringen och annan berörd tamdjursnäring. Denna påverkan består av två delar – den skada som lodjuren gör genom att äta renar och andra tamdjur samt den oro som lodjuren sprider bland rensköterna och tamdjursägare genom sin närvaro och den risk för angrepp på tamdjuren som detta medför¹¹. Båda dessa delar kan åtgärdas genom att man hindrar lodjuren från att komma åt renarna eller andra tamdjur. Under kort tid och/eller i små områden kan detta göras med förebyggande åtgärder som till exempel stängsling, bevakning, utfodring eller flytt av djur med mera. Sådana insatser är dock inte möjliga att genomföra på en skala som omfattar ett helt län eller en hel lodjurspopulation och på lång sikt, eftersom åtgärderna på denna skala är alltför resurskrävande. De skulle även påverka den traditionella renskötseln negativt och riskera att ha en negativ miljöpåverkan. Dessutom behöver lodjuren som finns i norra Sverige renar som huvudsaklig föda vintertid samt livskraftiga stammar av rådjur i de mer utpräglade jordbruksbygderna efter kust och älvdalar, för att kunna bibehålla en livskraftig population.

Man kan även hindra lodjuren från att komma åt renar eller andra begärliga tamdjur genom att avlägsna lodjuren. Detta kan göras genom att flytta lodjuren eller genom att avliva dem. Att flytta vilda rovdjur är en åtgärd som är tveksam ur djuretiskt perspektiv eftersom fångst, hantering, transport och utsättning påverkar djuren och ökar deras dödlighet¹². Dessutom är det svårt att hitta områden där befolkningen accepterar utsättning av rovdjur och speciellt av sådana individer som tidigare har ställt till med problem.

Att avliva lodjur kan göras främst genom skyddsjakt eller licensjakt. Jaktförordningens 28§ är svår att använda inom rennäringen, eftersom angrepp av rovdjur på renar sällan observeras av personer som är beväpnade. Skyddsjakt är administrativt omfattande och vanligtvis händelsestyrd, det vill säga, inte planerad i förväg. Den är oftast kostsam, den kan vara kontroversiell, och den har en effekt bara på kort sikt och inom ett begränsat område. Dessutom exkluderar skyddsjakten oftast den icke renskötande lokalbefolkningen och minskar möjligheten till att nyttja lodjuren som resurs, då djuren som fålls vid skyddsjakt vanligtvis tillfaller staten.

Licensjakt däremot är en väl grundad och planerad förvaltningsinsats och inkluderande företeelse där rennäring och lokalbefolkning kan samverka till ömsesidig nytta, där lo-

djuren kan vara en uppskattad resurs istället för skadedjur, och där den socioekonomiska och psykosociala påverkan på rennäringen minskar samtidigt som jakten kan generera inkomster för befolkningen i länet. Därmed förväntas acceptansen för lodjuren men också för rovdjursförvaltningen att öka.

Allvarlig skada

I sitt beslut om upphävande av länsstyrelsens tidigare beslut om licensjakt efter lodjur 2016 anför Naturvårdsverket att länsstyrelsen i sammanhanget behöver beakta arbetet med förvaltningsverktyget samt toleransnivån för renskötseln och hänvisar till den nationella förvaltningsplanen för lodjur. I denna förvaltningsplan skriver Naturvårdsverket att förvaltningsverktyget som begrepp ska ses som en strukturerad samrådsprocess och bygger på att länsstyrelser och samebyar i samråd och utifrån ett adaptivt förhållningssätt fastställer hur man lokalt kan upprätthålla en hållbar renskötsel och samtidigt bidra till en gynnsam bevarandestatus för rovdjuren. Förvaltningsverktyget ska användas som ett redskap i den regelbundna dialogen mellan länsstyrelse och sameby inom ramen för förvaltning av rovdjur.

På nationell nivå har lodjurens predation på ren uppskattats till mellan 10 000 och 50 000 dödade renar per år¹³. Enligt teoretiska beräkningar minskar varje familjegrupp av lodjur det möjliga slaktuttaget ur renhjorden med cirka 100 renar per år¹⁴. Enligt Sametingets och Naturvårdsverkets sammanställningar ligger många samebyar på förlustsiffror långt över 10 procent, men skillnaderna mellan samebyarna kan vara stora. Att ta fram konkreta siffror för varje sameby har visat sig vara komplicerat i och med att väder och vind styr hur bra samlingen av renar fungerar och därmed hur tillförlitliga inräknade siffror är. Det finns idag ingen enkel metod för att mäta predationstakten på små renkalvar mellan födseln och kalvmärkningen och det har visat sig vara svårt att införa metoder för bokföring av renarnas kön vid slakt.

Sammantaget gör detta att länsstyrelsen idag inte har bra och kvantitativa siffror på vilka skador lodjuren förorsakar inom varje sameby i länet. Inom ramen för toleransnivåarbetet håller Sametinget på att, i samverkan med bl a Naturvårdsverket och länsstyrelserna, ta fram en bättre och webbaserad funktion för dokumentation och beräkning av skadebilden. Länsstyrelsen utgår ifrån att detta arbete i en snar framtid kommer att avhjälpa kunskapsbrister och oklarheter som finns kring förlusternas omfattning inom rennäringen.

Å andra sidan har regelbundna möten inom ramen för arbetet med förvaltningsverktyget mellan länsstyrelserna och samebyarna fört med sig en omfattande kvalitativ kunskap om vilka problem lodjuren förorsakar, med avseende både på företagsekonomiska, socioekonomiska och psykosociala effekter och på frågor rörande den upplevda legitimiteten av rovdjursförvaltningen. Detta för med sig att länsstyrelsen kan mäta problembildens omfattning på ett relativt tillförlitligt sätt, även om skadebilden inte exakt kan beskrivas i termer av antal döda renar eller kronor och ören. En uppföljning av problembilden görs vid regelbundna möten mellan länsstyrelserna och samebyarna.

Förutom att åtgärda företagsekonomiska effekter av lodjurspredation är ett ytterligare syfte med licensjakten att minska den negativa socioekonomiska och psykosociala påverkan som rovdjuren kan ha inom rennäringen. Länsstyrelsen bedömer att licensjakten även har en positiv socioekonomisk effekt utanför rennäringen.

Skyddsjakt inget alternativ

Skyddsjakt är inget lämpligt alternativ till licensjakt. Vid skyddsjakt ska problematiska individer avlägsnas snabbt och effektivt. Ofta involveras ett fåtal personer och det tillämpas metoder som vid vanlig jakt inte är tillåtna. De fällda djuren omhändertas vanligtvis av myndigheterna. Rovdjuren får en karaktär av skadedjur och kostnaderna för samebyn och staten kan bli höga. Jakten får oftast bedrivas på annans jaktområde och med metoder som kan upplevas som osportsliga och oetiska, vilket kan öka motsättningar mellan ortsbefolkning och samebyn. Såvida inte skyddsjakterna genomförs i stort antal så har dessa svårt att ha en populationsreglerande effekt.

Vid licensjakt har många personer möjlighet att jaga och det finns ett intresse för jakt efter rovdjur i Västernorrlands län. Jakten bedrivs med traditionella metoder och har acceptans av stora delar av befolkningen. I viss mån finns det möjlighet att sälja jaktupplevelser till betalande gäster (som med all annan licensjakt). Skytten får behålla det fällda djuret (när det gäller björn) eller delar av det (när det gäller lo), vilka sedan kan säljas vidare. Sammantaget gör detta att lodjuren betraktas som en resurs, attityderna är relativt positiva gentemot arten och en acceptans finns för artens förekomst och förvaltning bland länets befolkning¹⁵.

Ingen annan lämplig lösning

Alternativa metoder till jakt diskuteras vid varje beslut om skydds- eller licensjakt efter rovdjur som tas av myndigheterna. Det finns sammanställningar¹⁶ för detta och även genomförda tester¹⁷ av olika metoder. I vissa lägen kan alternativa metoder till jakt vara en annan lämplig lösning, men detta gäller i de fall där problembilden är konkret och väl avgränsad i tid och rum. Där kan samling av renhjorden, utökad bevakning, utfodring, tillfällig stängsling, flytt av renar till alternativa betesmarker, flytt med lastbil istället för till fots med mera vara framgångsrika. De flesta metoderna är mycket kostsamma och det är vanligtvis svårt för samebyn att hitta finansiering för sådana åtgärder vilket försvårar deras tillämpning.

När det gäller stora områden och långa tidsperioder är de flesta alternativa åtgärderna omöjliga att använda. Renarna rör sig i enlighet med sin natur i årstidsbundna vandringar över enorma områden. Väder och vind gör att denna dynamik ser lite olika ut från år till år. Den stora rumsliga skalan gör att byggnadstekniska lösningar får anses vara omöjliga att realisera på sameby- eller länsnivå, det går helt enkelt inte att bygga tillräckligt många anläggningar och dessutom lyckas sätta dem på rätt plats (som kan variera från år till år). Den långa tidsskalan gör att arbetsintensiva metoder skulle medföra enorma kostnader. En alltför stor påverkan på renarnas naturliga beteende skulle innebära att rennäringen förlorar sin extensiva och uthålliga karaktär och att renskötselns möjligheter minskar att vara en viktig traditionsbärare i samernas samhälle.

Länsstyrelsen och samebyarna har i samverkan identifierat och avgränsat problemområden, där problembilden kan hanteras på andra sätt än genom licensjakt. I länet som helhet är dock licensjakt den enda metoden som kan användas för att hålla lodjursstammen på en nivå som motsvarar målsättningarna för stammen i länet, vilka i sin tur ska bidra till att uppnå de mål som riksdag och regering satt upp rörande toleransnivå med mera. Utan licensjakt ökar lodjursstammen, vilket ökar behovet av skyddsjakt, med

höga kostnader, minskad acceptans och en möjlig ökning av motsättningar mellan rennäringen och ortsbefolkningen som följd (se tidigare skrivningar). Även den illegala jakten på lodjur kan tänkas öka, och enligt populationsmodeller orsakar den redan idag en dödlighet av cirka 15 % bland lodjuren i norra rovdjursförvaltningsområdet.

Selektivitet

Licensjakten inriktar sig framför allt på de lodjur respektive de områden som är mest problematiska för rennäringen och där andra lämpliga lösningar inte går eller är mycket svåra att tillämpa. En styrning av jakten åstadkoms med den områdesindelning som tillämpas och den tilldelning av jaktkvoter som sker. Länsstyrelsen rekommenderar att ungdjur fälls före föräldradjur, vilket medför en ökad selektivitet. Jakten får även bedrivas med fälla, vilket generellt ger möjligheten att frisläppa vissa djur efter fångst istället för att avliva dem. Jakten får dessutom endast bedrivas under viss tid. Denna jakttid följer av Naturvårdsverkets föreskrifter och har valts utifrån överväganden kring artens biologiska förutsättningar. Länsstyrelsen menar att jakten därmed når den graden av selektivitet som är möjlig att åstadkomma inom licensjakten.

Strängt kontrollerade former

Beslutet innehåller såväl tidsmässiga som geografiska avgränsningar och beslutet har förenats med en rad villkor. Den som vill delta i licensjakt efter lodjur ska registrera sig i Naturvårdsverkets jägarregister. Jägarna ska hålla sig informerade om återstående tilldelning och anmäla fällda och påskjutna lodjur till länsstyrelsen. Länsstyrelsen besiktar de fällda djuren och kan besöka skottplatser. De fällda lodjurens flådda kroppar lämnas in till Statens veterinärmedicinska anstalt, där obduktion sker och där åldersbestämning genomförs. Länsstyrelsen menar att dessa åtgärder säkerställer att jakten sker under strikt kontrollerade former.

Begränsad omfattning

EU-kommissionen har år 2002 uttalat sig över det antal lodjur som skulle kunna jagas i Lettland med stöd av artikel 16.1. e i Art- och habitatdirektivet under en jaktsäsong. Av en population om 600-650 individer före jakt ansåg kommissionen att ett uttag av 50 individer, motsvarande 7,7 – 8,3 procent av populationen, utgör en tillräckligt begränsad mängd och därmed är i överensstämmelse med direktivet. Detta under förutsättning att staten har antagit en förvaltningsplan för arten som har beaktats inför jakten samt att jakten inte försvårar upprätthållandet av den gynnsamma bevarandestatusen för arten. Licensjakt efter lodjur bedöms både i den nationella och i den regionala förvaltningsplanen för arten som lämplig åtgärd och är en effektiv och hållbar del av en aktiv lodjursförvaltning om den genomförs i begränsad omfattning.

Ett uttag av 8 djur ur en population som beräknas uppgå till cirka 110-120 individer motsvarar cirka 6,7-7,3 procent av stammen. Därmed ligger uttaget under den omfattning som EU-kommissionen tidigare har godkänt för Lettlands del. Länsstyrelsen har följt lodjursstammens dynamik i länet under 20 års tid och menar att det vissa år dock kan behövas större uttag för att licensjakten ska kunna ha sin populationsreglerande effekt på lodjursstammen.

Lämpligt antal lodjur som får fällas

Naturvårdsverket har överlämnat rätten att besluta om licensjakt efter lodjur till länsstyrelserna i det norra rovdjursförvaltningsområdet för en begränsad period. Enligt jaktförordningen ska jakten vara lämplig med hänsyn till lodjursstammens storlek och sammansättning.

Länsstyrelsen beslutar om licensjakt efter 8 lodjur. Därmed bör det finnas förutsättningar att lostammen ligger kvar inom beslutad förvaltningsintervall och att skadesituationen förbättras.

Sedan 2009 har mellan 4-13 lodjur fällts vid licensjakt och/eller skyddsjakt. Lodjursstammen har vid länsstyrelsens inventeringar, som dessutom sällan är helt länstäckande, inte understigit miniminivån 16 föryngringar under samma period trots att 4-13 lodjur fällts. Med den erfarenhet av länets lodjurspopulation som länsstyrelsen har, dessutom under en lång tidsperiod, ser myndigheten ingen eller liten risk att länets lodjursstam ska hamna under 16 föryngringar efter ett uttag av 8 djur. Det bör även finnas utrymme för skyddsjakt efter ytterligare några djur om sådan skulle bli nödvändig.

Gynnsam bevarandestatus

Enligt Naturvårdsverket är referensvärdet för populationsstorleken hos lodjur 870 individer i Sverige, livsmiljön för lodjuren har bra kvalitet samtidigt som framtidsutsikterna är bra och bevarandestatusen är gynnsam.

Inventeringssäsong 2017/2018 dokumenterades 204,5 familjegrupper av lodjur i Sverige, vilka motsvarar en population på ungefär 1202 djur¹⁸.

Enligt Viltskadecenters sammanställning konstaterades 95 familjegrupper av lodjur i norra rovdjursförvaltningsområdet säsongen 2017/2018. Enligt preliminära resultat från pågående inventeringssäsong (2018/2019) har hittills cirka 65 familjegrupper rapporterats i Rovbase för norra förvaltningsområdet, motsvarande cirka 400 djur. Den av Naturvårdsverket fastställda miniminivån för norra rovdjursförvaltningsområdet är 66,5 familjegrupper (honor med årsungar) per år motsvarande cirka 410 lodjur.

I norra rovdjursförvaltningsområdet har hittills Västerbottens län beslutat om licensjakt efter lodjur. Tilldelningen uppgår där till 16 djur vilket är samma nivå som fjolårets. I Västernorrlands län är miniminivån för närvarande 16 föryngringar vilket motsvarar cirka 98 djur. En minskning av nuvarande lodjurspopulation med 8 djur av en stam på uppskattningsvis 110-120 djur motsvarar cirka 6,7-7,3 procent av stammen och äventyrar således inte lodjurens gynnsamma bevarandestatus varken i länet eller i rovdjursförvaltningsområdet.

Länsstyrelsen konstaterar att lodjuren har en gynnsam bevarandestatus idag och att det finns ett tämligen stort utrymme för förvaltande åtgärder i form av licensjakt och skyddsjakt i det norra rovdjursförvaltningsområdet.

Områdesindelning

Områdesindelning under jakten ska följa lodjursstammens utbredning i länet och göra det möjligt att styra jakten till de områden där problembilden kring lodjuren förväntas vara svårast. Områdesindelning kan också omvänt användas för att minska jakttrycket i

områden där målet för lodjursstammen är en ökning. Båda dessa syften bör kunna nås med den indelning av länet som nu gjorts. Lodjursstammen ska dock för närvarande inte öka ytterligare, utan den ska hållas på ungefär samma nivå som nu eller eventuellt minskas något.

Hundanvändning

Under senare år har det utvecklats jaktmetoder där det används ett flertal drivande hundar vid jakt, framför allt på björn men även på lodjur. Användandet av "koppel" där ett flertal hundar släpps för att på plats ställa eller driva fram djuret skiljer sig starkt från den i Sverige traditionella hundjakten med en eller max två hundar. En jakt med få hundar är att föredra ur ett etiskt perspektiv. Enligt 27 § i jaktlagen ska jakt bedrivas på så sätt att viltet inte utsätts för onödigt lidande vilket är särskilt relevant en vinter som denna med mycket stora snödjup och lös snö.

Fångstredskap

Länsstyrelsen tillåter användning av fällor under licensjakten. Naturvårdsverket har öppnat för denna möjlighet från och med licensjakten 2015. Det finns en viss efterfrågan för denna jaktform som också tillåts i andra delar av norra rovdjursförvaltningsområdet. Länsstyrelsen beslutar om villkor som är något striktare än Naturvårdsverkets när det gäller anmälan av fällans placering och antalet vittjningar per dygn.

Länsstyrelsen bedömer att en exakt platsangivelse är nödvändig för att underlätta tillsyn av fällor samt vid besiktning av fällfångade lodjur och för att följa upp rapporter från allmänheten om förekomst av illegala fällor. Fällorna bör vittjas minst två gånger per dygn för att förkorta vistelsetiden i fällan för djur som har fångats. Länsstyrelsen bedömer att det finns ett samband mellan vistelsetiden och risken för att det fångade djuret ådrar sig skador. Skador på fällfångade lodjur har diskuterats som ett djuretiskt problem. Det finns ett omfattande regelverk när det gäller utfodring av vilda djur. Detta regelverk behöver beaktas när lodjur ska lockas till en fälla med hjälp av djurdelar eller andra lockmedel.

Inkomna förslag

I skrivelse av den 4 december 2018 till länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län begär Jägarnas Riksförbund en licensjakt efter minst 175 lodjur i norra rovdjursförvaltningsområdet. Syftet med en sådan omfattande licensjakt skulle vara att minska lodjursstammen ner till referensvärdet för populationsstorleken i landet, det vill säga 870 djur. Förbundets utgångspunkt är att lodjuren är för många, att referensvärdena är för högt satta och att inventeringarna underskattar lodjursstammens storlek.

Länsstyrelsen menar att det inte finns utrymme för ett sådant kraftigt uttag ur lodjurspopulationen i norra rovdjursförvaltningsområdet. Lodjuren är få i Norrbotten, och preliminära resultat från den pågående inventeringen antyder att totala antalet föryngningar inte kommer att ligga långt över miniminivån för området. Ett sådant omfattande uttag skulle strida mot gällande nationella och internationella regelverk och åsidosätta nuvarande målsättningar för lodjuren både på regional och nationell nivå.

Länsstyrelsens bedömning

Den av länsstyrelsen beslutade licensjakten efter lodjur håller sig inom ramarna för Naturvårdsverkets delegeringsbeslut och följer intentionerna i den regionala förvaltningen för arten och tar även hänsyn till de nationella målen för lodjursstammen. Sammantaget gör länsstyrelsen bedömningen att förutsättningarna för licensjakt enligt 23 c § jaktförordningen är uppfyllda och att licensjakten i Västernorrlands län inte äventyrar stammens gynnsamma bevarandestatus i landet. Beslutet är i huvudsak inriktat på att begränsa skadorna för rennäringen.

Länsstyrelsen har avvaktat med sitt ställningstagande avseende beslut om licensjakt så länge som möjligt för att uppnå en bättre anpassning till aktuella förhållanden och att på så vis även fortsättningsvis göra licensjakten till ett effektivt verktyg för förvaltningen av lodjursstammen.

Länsstyrelsen har i detalj redogjort för syftena med licensjakten och bedömer att dessa syften är acceptabla utifrån gällande regelverk. Länsstyrelsen menar att licensjakten är ändamålsenlig och att dess förväntade effekter är proportionerliga till de syften med jakten som har presenterats. Licensjakten förväntas bromsa tillväxten i lodjursstammen och bidra till att målsättningarna för arten i länet nås, vilket i sin tur för med sig minskade företagsekonomiska, socioekonomiska och psykosociala problem inom rennäringen och övrig tamdjursnäring samt en ökad acceptans för rovdjur och rovdjursförvaltningen i länet. Licensjaktbeslutet är i högsta grad kunskapsbaserad och bygger i allt väsentligt på kvalitetssäkrad information.

Länsstyrelsen kan inte se någon annan lämplig lösning, givet de stora rumsliga och tidsmässiga skalorna som en långsiktig och adaptiv lodjursförvaltning på populationsnivå behöver hantera. Jaktens omfattning är lämplig med hänsyn till stammens storlek och utbredning. Jakten är selektiv och den sker i begränsad omfattning under strängt kontrollerade former.

Samtantaget bedömer länsstyrelsen att förutsättningarna för licensjakt enligt gällande regelverk är uppfyllda och att licensjaktbeslutet inte försvårar upprätthållandet av lodjursstammens gynnsamma bevarandestatus, varken i länet, i norra rovdjursförvaltningsområdet eller i landet som helhet. Länsstyrelsen bedömer vidare att denna jakt bidrar till att hålla lodjursstammen inom ramarna för länets beslutade förvaltningsintervall, samtidigt som den bidrar till att minska lodjurens effekter på rennäringen.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till Förvaltningsrätten i Luleå, se bilaga 1.

Länsstyrelsen beslutar att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelsedelgivning. Beslutet fattas med stöd av 49 § delgivningslagen (2010:1932). Beslutet hålls under överklagandetiden tillgängligt hos Länsstyrelsen Västernorrland och på länsstyrelsens webbplats.

www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Beslut i detta ärende har tagits av biträdande länsråd [REDACTED] I den slutliga handläggningen av ärendet har vilthandläggare [REDACTED] deltagit och rovdjurskonsulent [REDACTED] har varit föredragande.

Bilagor:

- Bilaga 1. Hur man överklagar
- Bilaga 2. Länk till blanketter för besiktning av lodjur
- Bilaga 3. Lathund för lodjursskyttar
- Bilaga 4. Litteraturförteckning

Kopia via e-post till:

Naturvårdsverket
Ledamöterna i Västernorrlands viltförvaltningsdelegation
Polismyndigheten Region Nord
Länsstyrelserna i Norrbottens län
Länsstyrelsen i Jämtlands län
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Sametinget
Jägareförbundet Mittnorrland
Viltskadecenter
Loforskningsprojektet
Statens Veterinärmedicinska Anstalt
Naturhistoriska Riksmuseet

Bilaga 1

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Var ska beslutet överklagas?

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos förvaltningsrätten. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till länsstyrelsen. Adressen är Länsstyrelsen Västernorrland, 871 86 Härnösand eller vasternorrland@lansstyrelsen.se. Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till förvaltningsrätten.

Hur lång är tiden för att överklaga?

Överklagandet måste komma in till länsstyrelsen inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet.

Vad ska överklagandet innehålla?

Överklagandet ska vara skriftligt och i skrivelsen ska anges:

- vilket beslut som överklagas, ange beslutets datum och ärendets dnr
- hur du vill att beslutet ska ändras
- varför du anser att länsstyrelsens beslut ska ändras
- dina kontaktuppgifter

Bilaga 2

Länk till blanketter

<https://www.sva.se/djurhalsa/vilda-djur/stora-rovdjur/dropbox>

Blankett. *Påskjuten lo - platsundersökning och eftersök*

Blankett. *Registrering av fälld/död lo*

Blankett. *Besiktning, provtagning och märkning av fälld/död lo*

Bilaga 3

Lathund för lodjursskyttar 2019 Västernorrlands län

Kontrollera före jakten:

Registrering	I Jägarregistret, gäller alla som ska jaga
Jaktledare	Vem är jaktledare?
Jaktområde	Se beslut
Jakttid	1 mars - 15 april Fr o m. en timme före solens uppgång t o m en timme efter solens nedgång.
Tilldelning	Ta reda på hur många lodjur som återstår Tel : 0611- 34 91 53
Hundar	Högst två hundar.
Fällor	Ska anmälas innan fällan gillras och innan licensjakten inleds. Endast godkända fälltyper tillåtna.
Eftersökshund	Var och hur snabbt kan den vara på plats?
Ev. fällavgift	Fastställs av jakträttsupplåtaren. Ingen statlig fällavgift
<u>Efter skott:</u>	Markera skottplatsen i terrängen.
Anmälan	Till länsstyrelsen snarast och inom en timme – skytt, jaktledare, plats, var och när lodjuret fälldes, kön och ålder samt jaktsätt. Påskjuten lo anmäls snarast. Tel: 070- 352 00 37
Påskjutning	Skytten tillsammans med jaktledaren ansvarar för platsundersökning samt för eventuellt eftersök
Prover	Flådd kropp överlämnas till länsstyrelsens besiktningsman
Blanketter	Fyll i blanketter – Registrering av fälld/död lo och Besiktning, provtagning och märkning av fälld/död lo. Vid påskjutning använd Påskjuten lo – platsundersökning och eftersök
Besiktning	Lodjuret ska besiktas utan dröjsmål.
Försäljning	Intyg från Jordbruksverket krävs
Märkning	Skinn märks omgående vid besiktning Kranium märks av SVA.

Bilaga 4

Litteraturförteckning

CITES-intyget är förenat med en avgift om 350 kronor som Jordbruksverket, 551 82 Jönköping, telefon 036-15 50 00, fax 036-19 05 46 debiterar.

² Jordbruksverkets ansökningsblankett SJV E9.21.

³ Jordbruksverkets ansökningsblankett SJV E9.22.

⁴ Linell m.fl. 2008. Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores in Europe. A Large Carnivore Initiative for Europe report prepared for the European Commission (contract 070501/2005/424162/MAR/B2).

⁵ Dom i mål 2406-2408-16 och 2628-2630-16, meddelad den 30 december 2016

⁶ Dom i mål 2703-16, meddelad den 9 februari 2017

⁷ Dom i mål nr 3273-13, meddelad den 14 november 2014

⁸ T.ex. Hobbs m.fl. 2012. Native predators reduce harvest of reindeer by Sami pastoralists. - Ecological Applications 22:1640–1654.

⁹ Sametinget och Naturvårdsverket 2013. Förvaltningsverktyg för förekomst av stora rovdjur baserat på en toleransnivå för rennäringen. Redovisning av ett regeringsuppdrag. – Rapport 6555, Naturvårdsverket.

¹⁰ Dom i mål nr. 3273-13, meddelad den 14 november 2014.

¹¹ Jämför redogörelsen för vargens påverkan på rennäringen: Naturvårdsverket 2015. Analys och redovisning av hur socioekonomin påverkas av en vargpopulation som har gynnsam bevarandestatus i Sverige. Skrivelse regeringsuppdrag, utreda gynnsam bevarandestatus för varg (M2015/1573/Nm), NV-02945-15.

¹² Jämför erfarenheterna från flytt av varg i Sverige och från flytt av problembjörnar i USA.

¹³ Sametinget och Naturvårdsverket 2013. Förvaltningsverktyg för förekomst av stora rov-djur baserat på en toleransnivå för rennäringen. Redovisning av ett regeringsuppdrag. – Rapport 6555, Naturvårdsverket.

¹⁴ Hobbs m.fl. 2012. Native predators reduce harvest of reindeer by Sami pastoralists. - Ecological Applications 22:1640–1654.

¹⁵ Sandström m.fl. 2014. Attityder till rovdjur och rovdjursförvaltning. – Rapport 2014:1, Umeå universitet och SLU.

¹⁶ T.ex. Sametinget & Naturvårdsverket 2013. Förvaltningsverktyg för förekomst av stora rovdjur baserat på en toleransnivå för rennäringen. Redovisning av regeringsuppdrag. – Rapport 6555, Naturvårdsverket.

¹⁷ T.ex. Karlsson m.fl. 2012. Björnpredation på ren och potentiella effekter av tre förebyggande åtgärder. – Rapport från Viltskadecenter 2012:6.

¹⁸ Zetterberg, A. & Tovmo, M. 2018. Inventering av lodjur 2018. Bestandsovervakning av gaupe i 2018. Bestandsstatus för store rovdjur i Skandinavien. Bestandsstatus för stora rovdjur i Skandinavien. Nr 2 2018.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från beslutets datum.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.